

Elçibey'den

Bir gün Kahire Üniversitesi Tarih Fakültesinin bir Öğrencisi ile tanıştırdımda bana sordu: - Hangi ülkedensiniz? Dedim: - Azerbaycan'dan. Dedi: - Siz Selahaddin Eyyubinin vatanındansınız!

Ben Selahaddin Eyyubi hakkında az okumamıştım. Ancak bu sözü yeni işitiyordum ve bir o kadar da şaşkındım. Sordum: Nereye biliyorsunuz? Dedi: - Sabah ben size kaynağını getiririm. Getirdi de. Eni (şimdi kesin diyemiyorum) 25-30 cm, boyu 40-50 cm olan ayrıca bir eser idi. Renkli resimlerle görkemli başlıklar serisinden ansiklopedik yayındı, üzerinde Selahaddin'in cengavergiliğinde resmi var idi. - Avrupada Saladdin adıyla tanınan, sadece Kudüste değil, bütün Filistin ve Suriye'de başlıkların darmadağın edip bu yerleri onlardan temizleyen, Almanya imparatorunun, İngiltere ve Fransa krallarının liderliği altında başlıkların üçüncü başlıklarına (1189-92) karışık birleşik Müslüman ordularının başında durarak başlıkların baş komutanı, bütün Avrupada duyduğu İngiltere kralı Aslan yürekli Richard'ın (1157-1199) Akka kalesinde diz çöktürerek esir alan, bütün Avrupanın "galeleri" ve hatta Aligyeri Dantenin "Yıllık komediya" eserinde Cehennem'de tasvir edilen, Mısır'da Eyyubiler sülalesinin hakimiyet esasını 1177 yılında koyan yenilmez komutan ve sultan Selahaddin'in (1138-1193) Tarihi öğrencinin bana verdiği eserde benim için yeni olan bu işi ki, Sultan Selahaddin'e sormuşlar: - Diyorlar ki, Siz kürdsünüz. Bu, doğru mudur? Sultan: - Hayır! Biz Azerbaycandayız. Amcam Pirkuh diyordu ki, biz ez-Zib (Arapça: Kurt/Kurd/Qurd) tayfasındayız. Doğrudan-doğruya, o zaman bunu okuduğumda beni çok heyecana getirmişti. Bir peşim hayıflanmıştım ki, ta kaynağı gösterilmemiş. Sonralar Bakü'de Aspirantura'da okurken ve evrenkente ders verirken de Selahaddin hakkında araştırmalarımı devam ettirdim ve aradığım buldum; araştırmacıların doğru saydığı kaynakların birinde - tanınmış alim Ybn Hellikan'ın "Görkemli adamların ölüm tarihi" (Vefayat el-ayan) eserinde. Ybn Hellikanyazıyor: "Pirkuh demiştir ki, bizim nesebimiz (soykömür) Gök Börü(Boz Kurt/Göy Qurd)-dir!". Selahaddin'in babası Eyyub Azerbaycan'da Urmiye Hoya, Divin, Zengezur ve Erivan boylarında, Kerkük boylarında, Nahçıvanda, Göyçe'de geniş bir şekilde yayılmış Göy Börü, Boz Börü tayfalarından, bir sözle, Qurdlar tayfasından çıkmıştır. Günümüzde de bu adları taşıyan yer, mahalle, köy, oba nesillere bu bölgelerde sıkça rastlanır. Bu meselenin - orta çağlarda qurd sözü ilkörd sözünün Arap abecesi ile yazılışında uygunluğundan doğan karışıklığın başka bir benzeri Azerbaycan'ın dahi Nizami Gencevi ile başlıkların olmasıdır. Bu konuda Azerbaycan edebiyat alimleri tekrar tekrar yazmışlardır. Onların dediğini burada kaydetmeyi gereklisayıyorum. Böyle ki, Nizami eserlerinin birinde "menim Qurd tinetli anam" yazmış, araştırmacılar bunu "benim körd aynısı anam" olarak okuyup, yanlış takdim etmişler (orta çağda qurd sözü ile körd aynı şekilde yazılmış). Ybn Hellikan (Hallikan) aynı eserde tarihte önce az rastlanan komutanlardan olan, "halifeleri çıkıp halifeleri tahta çıkaran", Emeviler hilafetine son veren Ebu Müslim hakkında ayrıca yazmış onun da aslen Azerbaycan'dan olduğunu göstermişti. Ybn Hellikan yazıyor ki, Ebu Müslim Azerbaycan'da bir emirin oğlu idi. Atasını öldürdüğü anasını başka bir emir ile evlenmiş, aynı emir oğulluğu Ebu Müslim'e kendisi talim-terbiye yanında büyüttü. Sonra o emiri Horasan'a hizmete gönderdiler, ailesi ile birlikte gitti. Ebu Müslimi de kendisi ile götürdü. Aynı emir Horasan'da öldüğünde onun vazifesine oğulluğu Ebu Müslim tayin edildi. Ebu Müslim sonralar Horasan adıyla tanındı. Değerli okuyucu-vatandaş, Azerbaycan gençleri, gelin Arap hilafetinin tarihinde öteri de olsa bir hatta göz gezdirelim: Muhammed peygamberin ölümünden sonra devleti idare edenlere halife, yani peygamberin davamcısı diyorlardı. Buradan da devlete "hilafet" adıyla koymuşlardı. İlk dört halife: Ebubekr, Ömer, Osman ve Ali (Allah onlardan razı olsun) müslüman icması tarafından seçildikleri için onlara "xulefa er-raşidin" - "seçilmiş, beşenilmiş, halifeler" diyorlardı. 661 yılında Emeviler (Beni Umeyyede) iktidara izin vermeden hilafeti kan ve kılıçla ele geçirdiler. Onların hakimiyeti 750 yılına kadar sürdü. Bu haksız, gaddar rejime başını kaldıranlar amansızca mahvedildi, isyanlar, çıkışlar kan deryasında boğuldu, kitlesel idamlar yapıldı. Bu zalim sülale kurtulmak sanki imkansızdı. Böyle bir durumda Azerbaycan Türkü Ebu Müslim Azerbaycan, Horasan, Baktria ve Harezmi Türklerini başına toplayıp "hakimiyet peygamber evine" diyerek Horasan'da isyan başlattı. Bir yıl içinde Türkistandan, Merakebe (Mağribe) kadar bütün ülkelerde Emeviler darmadağın edildi, onlardan yalnız bir kişi canını kurtarıp Egipte (Yspanyaya) sığına bildi ve orada Emevilerin hakimiyetini devam ettirdi. Peygamberin amcası Abbas'ın oğulları (nesli) hakimiyete geldi. 750. yılda Abbasiler hilafeti kuruldu. Hilafetin başkenti Şam'da (Suriye'den) Bağdat'ta (Irak'ta) başındı. Bu sebeple hilafete "Bağdat hilafeti" de denir. Abbasi hakim sülalesinin ikinci nümayendesi hilekar Mansur han ve pöhreri bütün hilafeti bürümüş Ebu Müslimi hacca gitmeye tevkif etti. Ebu Müslim öz ordusundan ayrıldı, Yanık dostu ve yardımcılarını ile hac ziyaretine giderken Bağdat sarayına davet edilerek perfine ziyafetler verildi. Ebu Müslimi ve yoldaşlarının haincesine saraya katlettirdi. Tarih bu ihaneti başlıklarına bilmezdi; IX yy birinci yarısında Azerbaycan Türkü Bağı bütün Azerbaycanı ayağa kaldırdı, Abbasilerin ordularını darmadağın edip onların hakimiyetini tenezzüle uğrattı. O zamanın yazıyorlardı ki, Babek Ebu Müslimin intikamını alıyordu. Tarihte sade halk içerisinde çıkmış üç büyük, dahi serkerde en yüce kahramanlık zirvesine çıkmıştır: Spartak, Babek, Huan Çao (IXyy, Çinde). Yanık ile diyebiliriz ki, Babek bunların içerisinde en büyük, daha cesur, daha istidatlı komutan idi. Abbasi imparatorluğuna karşı Azerbaycan halkının özgürlük mücadelesini teşkil başkamlık eden, Azerbaycanın ve "bütün İran halklarının milli iftiharını" (Said Nefisi) Babek imparatorluğunda diz çöktürdü. Tenezzül hilafete yüksek askeri makamları ele geçiren Türk komutanları IX yüzyılın ikinci yarısında Abbasilerden olan halifeleri ya öldürdüler ya Bağı sokaklarında aca sarı döver, üstlerine pıra döküp eli kolu başlıkların altına bekletir, mil çekicilerin onlara nasıl az başlıklar haz alır, ya da gözlerini çıkarıp Bağı sokaklarına burakıyorlardı. "Burada benim, Bağdat'ta kör halife" Türk meselesi "dileği halifeler" ifadesi buradan doğmuştur. Evet, tarih ihaneti başlıklarını yazıyor. Abbasiler imparatorluğu yitirseler de, sülale hakimiyeti yalnız Irak arazisini ihata etse de nominal, oyuncak bir hakimiyetleri sürüyordu. 1258 yılında Azerbaycanın dahi alimi Nasreddin Tusinin maslahatı esasında (o, Hülagunun baş veziri idi) Hülagu Bağdatı kurtarıp Abbasi halifesini havuzda boğdurdu ve bununla da Bağdat hilafetine son verildi. 1177 yılında Azerbaycan Türkü Selahaddin Mısırda Fatimiler hilafetine son vererek babası Eyyub'un (Eyyub Selahaddin'in atası Yusufun ve amcası Pirkuhun ataları idi) adıyla kendi sülalesini hakimiyete getirdi. Bütün bunlar kahraman bir milletin berefleri tarihinde haber veren bazı satırlardır. Türk olmayan bir meşhur sözüdür: "Türkler devlet çıkıp-devlet kurmakta dünyanın en mahir ve kabil milletidir". Alıntı: Ebulfez Elçibey Bütöv Azerbaycan Yolunda, sayfalar: 162, 163, 164.